

Guwanjymyz

Category: Ertekiler, Kitapcy, Publisistika, Söhbetdeşlik, Sözler
написано kitapcy | 23 января, 2025

Guwanjymyz GUWANJYMYZ

Çagakak türkmen halk ertekilerinde ýetim oglanyň adyl şa bolýandygy hakynda az okamadyk. Ertekilerde ýetim oglanyň şa bolmagy türkmeniň islegi, arzuwy bolupdyr. Halk hakykaty aýtmakdan çekinmeýär, şalaryň agyna – ak, garasyna – gara diýmegi başarypdyr. Munuň şeýledigini subut etmek üçin, geliň, şu ýerde halk ertekisiniň birini ýüzlenip göreliň.

Gadym zamanda bir ýurtda dünýä belli adyl şa bolupdyr. Ol şa halka ynanypdyr, halk bolsa öz şasyna durky bilen uýupdyr. Adyl şa elmydama halkyň agzybir ýaşamagyny nesihat edipdir. Agzybir halk jan aýaman işläp, halal zähmeti bilen baýapdyr. Günlerde bir gün adyl şa il arasynda özi barasynda nähili gep-gürrüň barka diýip, özüniň hem wezir-wekilleriniň egin-eşigini, daş durkuny emeli ýol bilen üýtgedip, şalyk sürýän ençe şäherlerine aýlanyp görüpdir. Baran ýerlerinde öwgüli sözler, alkyşlar eşidipdir.

Iň soňunda bir şähere baranda, adyl şa juwan ýaşly bir ýigidiň adamlaryň arasynda özüni, ýagny adyl şany ýamanlap durandygyny görüpdir. Adamlar onuň ýalan sözlerine ynanyman, ýüzünden darapdyrlar. Şa wezirlerine: «Şu ýigidi köşge alyp baryň!» diýip buýrupdyr.

Ýigidi köşge eltipdirler. Şa ýigidi baş günläp dürli-dümen naharlar, süýji-süýji nygmatlar bilen naharlap, per ýassykdyr düşekçäniň üstünde ýatymagy buýrupdyr. Soňky gün ýokarsyndan berk ýüpek sapaga daňlan agyr gylyjy asdyryp, daşyna gözegçi goýupdyr. Ýigide gymyldaman ýatmagy tabşyrypdyr. Sapak üzläýse, gara başdan jyda düşjegiň gümansyz diýýä. Ýagdaýy aňan ýigit gijesi bilen şirin janyny gaýgy edil, uklap bilmändir. Şo gijäniň özünde saçy agarypdyr. Patyşa ony ýanyna çagyryp: «Gördüňmi, han ogul, bir gijäniň gaýgysy saçyňy agardypdyr. Diňe bir öz janyň gaýgysy başyňa gar ýagdyrypdyr. Näçe mün mahelläniň gaýgysyny edip, gurply, asuda ýaşamagyny

arzuw edip, meniň ýatmadyk gijelerim sanardan köp» diýipdir. Soňra ony öýüne ýollapdyr...

Saparmyrat Türkmenbaşynyň Prezidentlige saýlanaly bäri gadymy türkmen ertekileri häli-şindi ýadyma düşýär. Şol ertekilerde adyl şa täjini geýip, tagta çykan badyna ýurtda agzybirlik, erkanalyk, abadanlyk başlanýar. Abadanlyk, abatlyk, jebislik rowaçlanyp, gün-günden öňe tarap aýgytly gadamlar batlanýar.

Hawa, biz – türkmenler hem sähelçe ýylyň içinde ertekiler dünýäsine düşen ýaly bolduk. Adyl Prezidentimiziň tagallasy bilen jenneti dünýä düşdük – halkymyzyň agzybirligi, sabyrlylygy, paýhaslylygy, sadalygy indi jümle-jahana kuýaş nury kimin şöhle saçýar. Öň ýany ýerden galmadyk, köp ýurtlatda tanalmadyk Watanymyz sarpaly Serdarymyz bilen birlikde ýer togalagynyň ähli künjünde tanalýar. Muny diňe mertebesi belent Prezidentimiz başaryp bildi.

Bu näme üçin beýle boldy? Onuň jogaby anyk: Türkmenbaşymyz halkynyň ýüregine diň salmagy başarýar! Muny onuň ýaşulularyň maslahatynda, ýaşlar bilen duşuşyklarynda, daýhanlaryň, nebitçileriň arasynda, söwer ýarlaryny, ogullaryny söweşe ugradyp, ojagy abat saklan eneleriň arasynda bolup, ýörite söhbetdeş bolanyndaky aýdan çuň manyly sözlerinde kemsiz aňmak bolýar. Türkmenbaşy ýaşuly-da, ýaş kiçi-de bolmagy doly başarýar. Garrydyr ýaş göwünleri galkyndyrýar. Bu alamat ak ýürekliligiň, sadalygyň, akylllylygyň, adyllygyň nyşany.

Ýaşulularyň döwletli maslahatlarynyň gözbaşy gadym pederlerimiziň ýörelgesidir. Şeýle maslahatlar ýer ýüzündäki döwletleriň hiç birinde-de geçirilmeýär.

«Maslahatly biçilen don gysga bolmaz» diýlişi ýaly, halkymyz birnäçe asyrlaryň dowamynda kese ýerli gelmişekleriň apaň-sapaň basyp, ene topragymyzyň üstünde ap-arkaýyn gezmegini ölüme barabar iş hasaplapdyr. Şonuň üçin-de, san taýdan az hem bolsa, murtunu palta kesmez şalaryň, ymgyr giden toply-tophanaly goşunlaryň alnynda ejizläp gol götermändir. Üç zada – Allatagala, egri gylyja, ýelden ýüwrük bedewibe bil baglapdyr. Asyrlaryň dowamynda ýurdumyzda ganly-gowgaly wakalaryň telimsi bolup geçipdir. Şol döwürlerde söweşe girilmezinden öňinçä ýaşulularyň maslahatlary geçirilipdir.

Han-begler, serkerdeler, nökerbaşylary hut ýaşulularyň maslahatynda bellendir. Toý-tomaşanyň başynda, geňeş toýlarynda hem ýaşulular-aksakgallar baştutan bolupdyrlar.

Adam pahyr amanady tabşyranynda, türkmen ýene ýaşululara daýanýar. Türkmeniň ýiteňkirlän ýol ýodasyny ýene-de Türkmenbaşy arçady, giň ýola öwürdi. Haýsy ýere barsa-da, ilki duz-çörek datdy. Ol ýaşulular bilen ýumşak ýüregi, päk kalby bilen mähirli, ikelläp görüşýär. Duza uly sarpa goýýar. Bu bolsa ata-babalarymyzyň gadyndan gelýän dessurydyr.

Türkmen halk ertekileriniň birinde çöl-beýewanda ýaş ýigit goýun bakyp ýörkä, onuň goşunyň ýanyna çuw-ak sakgally ýaşuly gelýär. Çopan taňry salamyny berýär. Almaýar. Saglyk-amanlyk soraýar. Jogap bermeýär. Çay-çörek, nahar berýär. Iýme kemini goýmaýar. Ýaşuly ugramakçy bolýar. Ýaş ýigit: «Hiç bolmanda, adyňyzy aýdyň» diýýär. Onda ýaşuly: «Men – Ezraýyl. Janyňy almaga geldim. Eden hyzmatyňdan göwnüm çag bolup, häzirlikçe janyňy almaýyn» diýýär. Çopan: «Janymy haçan aljagyňyzy aýdyň?» diýýär. Ezraýyl: «Öýlendirerler. Toý tutular. Nika gyýylar. Ak tutynyň aňyrsyndaky ak gelniň ýanyna girmekçi bolup işikden ätläniňde janyňy jähenneme ibererin» diýip, jogap berýär.

Ýaş ýigidi ene-atasy öýermekçi bolýar. Birnäçe gezek razyçylyk bermeýär. Türkmen ýigidi-dä, sebäbini sorasalar-da, kalam agyz söz aýtmaýar. Ahyry ene-atasynyň sözünü alýar. Öýlenýär. Toý tutulýar. Nika gyýylýar. Gelin oturan öýe girmekçi bolanda, görse, Ezraýyl önünde häzir bolup dur. Ýaş ýigit: «Siz meniň elimden duz-tagam datdyňyz. Allatagala: «Duzdan hormatly zat ýok» diýipdir. «Ýaradanyň emrini ýada salyň» diýýär. Ol Hudaýdan habar tutýar. «Çopanyň duzuny dadan bolsaň, o ýigide uzak ýaş berilýär» diýen owaz eşidilýär. Ýaradanyň emrine görä, Ezraýyl ynsanyň elinden duz datmaly däl bolara çemeli. Duzuň keramaty älem ýüzündäki musulmanlara ýaýraýar. Şeýdibem, «Bir gün duza – müň gün salam» diýen nakyl döreyär.

Saparmyrat Türkmenbaşy duzuň keramatyna durky bilen uýýar. Çöregi keramat hasaplaýar. Gündogarda meşhur «Kowusnama» atly kitapda şeýle jümleler bar: «*Oglum, bilip goýgun, şa bolsaň, her işde paýhasa gulluk etgin, etmekçi bolýan her bir işiňi*

akyl-paýhasyň bilen geňeşip etgin, sebäbi **iň gowy wezir akyl-paýhasdyr.**

Akylyň çatan ýerinde alňasamagyn, haýsy işe girişjek bolsaň, ozaldan baş alyp çykmagyň ýoluny agtargyn.

Her bir işde mylakatly bolgun. Ähli işlere we sözlere adalat gözi bilen seretgin, her işde haky, nähaky seljergin.

Hemişe hak söz sözlegin. Peşgeş-sowgady mynasyplara bergin... Biribaryň ýaradanlaryna rehimli bolgun. Emma rehimsizlere rehim etmegin, olaryň günäsini ötmegi adat edinmegin, geçirimsiz bolgun, ilki bilenem, öz wezirleriň babatda şeýle bolgun.

Sen wezirligi kime berseň-de memleketiň işleriniň agsamazlygy üçin, oňa doly ygtyýar bergin.

Ohra rehim etmegin, ganhoryň günäsini ötmegin. Hyzmatkäriňe rehimli bolgun, olary bela-beterden goragyn.

Her kimiň özüne laýyk iş ynangyn...

Goşuna üns bergin, oňa halkyň üstünden hökmürowanlyk etdirmegin, goşunyň bähbidine çapyşyň ýaly, halkyň bähbidinde çapgyn. Patyşa güneş kimin bir zatdyr.

Allanyň bendeleriniň azap çekmegine ýol bermegin. Hemişe halaýyk bilen bolgun. Sahawatly bolgun.

Ýowuzlyk, adyllyk, jomartlyk, ýatkeşlik, sabyrlylyk we dogruçyllyk häsiýetlerini elden bermegin.

Dünýä şalarynyň hallaryndan, olaryň edýän işlerinden birsyhly habarly bolup durgun.

Şalykda uly-uly işleri bitirmegi adat edingin, çünki şalar hemme kişilerden ketde bolýandyr, onuň sözi-de, işi-de hemmeleriňkiden parhly bolmalydyr. Şeýlelik bilen, onuň dabarasy dag aşyp, şanyň sözünüň, işiniň beýikdigini uly il wasp edýär.

Şalara mahsus zatlary: boý-syraty, hoş gylyk, adyllyk, mertlik we batyrlyk, bilim, dürli ýaraga erk etmek, sungatdan baş çykarmak, halka rehim-şepagatly bolmak, sözüne, wadasyna ygrarlylyk, Hudaýa sygynmak, dana adamlary sylamak, hemişe haýyr-yhsanly bolmak, ýoksullara hyzmat etmek, halky zulumkeşlerden gorap saklamak ýaly gylyklary Ýaradan eçildi...»

Türkmenjň adaty talaplarynyň hemmesi biziň adyl

Prezidentimiziň pamyk ýaly ýüreginde, ak gar kimin kalbynda, on iki süňňünde baky ornaşypdyr. Muny türkmen ilimiz radioda eşide-eşide, telewizorda göre-göre gelýär.

Dünýä türkmenleriniň Aşgabatda geçirilen Birinji konferensiýasynda sarpaly Serdarymyzyň, adyl Prezidentimiziň ýer ýüzüniň türkmenlerine Türkmenbaşy bellenilmegi ýüreklerde guwanç, begenç döretdi. Olaryň ata Watanyna gelip gitmegine ak ýol açdy. Serdarymyz özge ýurtlara sapara gidende, baran ýerinde ildeşlerimiz bilen söhbetdeşlik gurady. Geljeklere döwletimiziň gapysyny giňden açdy.

Kompartiýanyň deminiň dag ýarýan ýyllary aýak ýeterdäki goňşy doganlyk ýurtlar – Eýrandyr Owganystan araçäginde çekilen tikenek simleriň aňyrsyndan-bärsinden biri-birine garan intizar gözlerden ençe ýyllar aýy aýralyk ýaşlary döküldi. Dogan dogany, ata ogluny, ene gyzyny, ýar ýaryny görmän, ýagty jahan bilen hoşlaşdy. Saparmyrat Türkmenbaşy araçäkleriň tikenekli simini gyrdy. Ynsan ýüregine teselli berdi. Şaňlap ýatan doganlyk ýollary salyndy, deňiz, howa ýollary açyldy – ildeşlerimiz bir-birini bagyrlaryna basdylar! Ikitaraplaýyn gatnaşyk adaty zada öwürüldi. Bu ýollar hakyky şa ýollary – Türkmenbaşynyň ýoly! Şeýle ýol açylar diýip, hiç kimiň ýadyna-da düşmezdi, düşüne-de girmezdi. Indi ýer ýüzüniň türkmenleri, gaýry ýurtlaryň milletleri Türkmenistana aparkaýyn gelip-gidip bilýär. Pany dünýäde şundan zyýat sogap bolup bilmez. Allatagala kabul etse, Serkerdämiz iki dünýäsiniň abatlygyny gazanar diýen umyt ýer ýüzünde ýaşaýan asly türkmenleriň kalbynyň töründe orun aldy.

Sowet döwri diýilýän döwürde uzak ýyllaryň dowamynda syýasy talaňçylar gazymyzy, nebitimizi, altyna deňelýän ak pagtamyzy, elinden dür dökülýän gelin-gyzlarymyzyň dokan, agramy altyna barabar halyalaryny, öwşün atýan garaköli baganalarymyzy harteçjal kimin ýuwutdy ýatdy. Emma şonda-da Türkmenistanda iň bärkisi iňňe ýa-da çüý çykarýan kiçiräjik kärhanalary açmak hiç kimiň ýadyna düşmedi, düşäýende-de, oňa pitiwa edilmedi. Gaýta tersine, Türkmenistanda ýaşaýan halklary, mugtuna saklap ekleýän ýaly, teýene baryny başymyzdan inderýärdiler. Bu sowet sistemasynyň syýasatyň üsti bilen türkmen ilini kemsitdigidi.

Gündogar Ýewropanyň kiçiräjik oblastyndakyl zawod-fabrikler bütin Türkmenistandaky zawod-fabriklere garanda artykmaçdy. Nebiti gaýtadan işleýän zawod hem häzirki Türkmenbaşy şäherine baryp-ha uruş döwründe, tüýs mejburylyk ýagdaýynda göçürilip getirilipdi.

Allatagalanyň emri bilen, Prezidentimiziň öňdengörüjilikli syýasaty, akyl-paýhasy, gije-gündiz edýän aladasy bilen Garaşsyz döwlet ilimize geldi. Onda-da dwa-jenjelsiz, ýagdan gyl sogrulan ýaly. Muny diňe sarpaly Serdarymyz başaryp bildi. Mähriban ilimiziň bagty çüwdi. Beýle bagt hiç bir döwürde berlen däldir. Täze döwlet dörali bari eziz halkymyz Garaşsyzlygyň gadyryny bilip başlady. Sowet döwri bilen häzirki erkana döwletimizi deňeşdirip göz önüne getirseň, arasy ýer bilen gök ýaly. Sanlyja ýylyň içinde ýurdumyzda zawod-fabrikleriň 700-denem köpüsiniň düýbi tutuldy. Olaryň onlarçasy işe girizildi. Elbetde, munuň özi il bähbitli, geljek nesillerimiziň bolelin, arkaýyn ýaşamagy üçin önünden edilýän aladalaryň hamyrmaýasydyr.

Watanymyzyň ýüregi Aşgabadynyň görki gün-günden gözelleşýär. Täze salnan myhmanhanalaryň, medeni ojaklaryň, döwlet edaralarynyň jaýlaryny görmäge göz gerek. Şol binalary göreniňde, Garaşsyzlyk galkyndyrýar. Gözellikler guwandyrýar. Ýüregiňe täsir edýär. Aşgabat az wagtyň içinde şeýle derejä ýeter diýip, dört-baş ýyl mundan ozal oýumyza-da gelmeýärdi.

Duzuň, gazyň, toguň, suwuň mugtuna berilýändigini başga ýurtlarda gürrüň etseň, adamlary yrandyrmak kyn bolsa gerek. Ýokarda aýdylan zatlaryň hözirini diňe biziň il-günümüz görýär. Ilimiz Saparmyrat Türkmenbaşynyň jan saglygyny, ýurdy mundan-da gülletmekde işiniň şowly bolmagyny Beýik Allatagaladan gije-gündiz dileýär. Akguş ýaly çagalaryň, Prezidentimiziň arzuwlaryny Ýaradan kabul eder. «On ýyl abadançylyk» ýaşaýşyň, agzybirligiň, parahatçylygyň güwäsi. «Milli galkynyş», «Täze oba», «Däne», «Bilim» we beýleki il bähbitli maksatnamalar bolsa onuň şahalarydyr.

Tatar ÜÝŞMEKOW.

«Türkmenbaşynyň ýoly – türkmeniň ýoly», 1999 ý. Publisistika